



Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ORTAK VE FARKLI YÖNLERİYLE İÇ VE DIŞ GÖÇLER INTERNAL AND EXTERNAL MIGRATION WITH THEIR COMMONALITIES AND DIFFERENCES

Ertuğrul GÜREŞÇİ*

Öz

İnsanlar çeşitli nedenlerden dolayı yaşadıkları yerleri terk ederler veya terk etmek zorunda kalırlar. Bu tarz bir terk ediş, genel olarak göç olarak ifade edilmektedir. Göç çeşitli esaslar dikkate alındığında farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır. Ancak genel olarak bir ülke içerisinde meydana gelen göçler iç göçler, o ülkeye dışardan gelen veya o ülkeden başka bir ülkeye olan göçler ise dış göçler olarak nitelendirilmektedir. Bu çalışmada, göç konusunda yapılacak olan bilimsel çalışmalara, program veya politikalara destek olabileceği düşüncesiyle iç ve dış göçlerin ortak ve farklı yönleriyle incelenmesi ve ortaya her iki göç ile ilgili somut değerlendirme ve kavramların çıkartılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda iç ve dış göçler nedenleri, sonuçları veya politikaları, bu tarz göçlerin sorunsal alanları ve alınacak tedbirleri ayrı ayrı ortaya konularak her iki göç türünün ortak ve farklı yönleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İç Göç, Dış Göç, Göç, Köy, Kent.

Abstract

People would leave their lives due to various reasons or are forced to leave. Such a leaving progress is expressed in general as migration. Considering various principles migration are classified in different ways. But overall migration internal migration occurring in a country that comes from outside the country or is it considered that the migration from one country to another as emigration. In this study, scientific studies to be made on immigration, it aimed to investigate the program or policies with the idea of internal and external migration of the common and different aspects may support and forth to remove the concrete evaluation and concepts related to both immigration. For this purpose, internal and external migration causes, consequences or policies, common and different aspects of both types of migration such problematic areas and the migration of laying down measures to be taken were studied separately.

Keywords: Internal Migration, External Migration, Migration, Village, City.

1. GİRİŞ

Göç, genel olarak bireyin ya da bireylerin coğrafi hareketliliğini ifade eden bir kavram olarak kullanılmaktadır. Tarih boyunca insanlar çeşitli nedenlere bağlı olarak yaşadıkları yerleri terk etmişler ve kendilerine yeni yaşam alanlarını seçmiş veya seçmek zorunda kalmışlardır. Avcılık ve toplayıcılık yapan insanın avladığını ve topladığını yetiştirmeye başlaması, onun tarım toplumuna, köy toplumuna ve oradan da yerleşik hayata geçmesine neden olmuştur. Zaman içerisinde gerek coğrafi koşullar gerek iklim koşulları ve gerekse askeri koşullar, insanların yerleşik hayata geçtikleri yerleri bile terk etmelerine neden olabilmıştır (Paskof, 1990; Rystat 2010).

Yerleşim yeri olarak köyleri oluşturan insanların, zamanla üretim fazlalıkları oluşturmaları ve yahut üretimlerini karşılama ihtiyaçları, ticaretin doğmasına neden olmuştur. Tüccar sınıfı ile birlikte güç ve otorite oluşturmaya çalışan avantajlı kişi ya da gruplar, yönetici sınıfını da oluşturmuştur. Böylece asker, tüccar ve yönetici sınıfından oluşan ilk tarım dışı yerleşim yerleri, zaman içerisinde köle ve din sınıfları ile de bunu hiyerarşik yapıya dönüştürmüş ve bugünkü şehirlerin temelleri atılmıştır. Zamanla, köy ve şehirlerin sosyo-ekonomik yapılarındaki farklılıklar giderek belirgin hale gelmiş ve ilk çağ şehir devletleri oradan da daha büyük hükümdarlıklar yani imparatorluklar oluşmaya başlamıştır. Özellikle Batı Avrupa' da başlayan Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi ile birlikte ulus devletlerinde temelleri atılmıştır. 19. yy ile meydana gelen ekonomik ve sosyal gelişmeler, dünya üzerinde kaynakların adil ve hakça bölüşülmemesi ile birlikte nüfus sürekli olarak gerek ülke içinde gerekse de ülkeler arasında bir hareketliliğe maruz kalmıştır (Acemoğlu *et.all* 2011; Torun, 2003)

Ülke içindeki ekonomik ve sosyal nedenlere bağlı olarak gelişen iç göçler, aslında insanın rasyonel davranışı ile kendisi için daha iyi bir yaşam ortamını seçmesine yani göç etmesine neden olmuştur. Benzer şekilde, ülkeler arasında da bu tür bir nüfus hareketliliği tarihin çeşitli dönemlerinde yaşanmış ve bu hareketliliğe de genel olarak dış göç adı verilmiştir. İç ve dış göçler kavram itibariyle benzer görülse de sebepleri, sonuçları ve sorunsal alanları yönünden birbirinden oldukça farklıdır.

* Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi.

Bu çalışma, iç ve dış göç kavramlarını birbirinden gerek ortak yönleri gerekse farklı yönleri ile ele alıp ortaya koymayı ve ulusal veya uluslararası izlenecek politika veya akademik çalışmalara destek sağlamak amacıyla ele alınmıştır. Çalışma iç ve dış göç konusundaki kavram kargaşalığının da düzenlenmesi konusunda akademik çalışmalar başta olmak üzere politik uygulayıcılar içinde faydalı olabileceği ön görülmüştür.

2. KAVRAM OLARAK İÇ VE DIŞ GÖÇLER

İç ve dış göçler ekonomik, sosyal ve siyasi yönleri olmasından dolayı disiplinler arası bir çalışma sistemi içerisinde ele alınabilmektedir. Tarih, coğrafya, antropoloji, iktisat, işletme, tarım ekonomisi, kamu yönetimi, siyaset bilimi gibi sosyal bilimler başta olmak üzere birçok bilim dalı göçlerle ilgili bilimsel çalışmalara veya değerlendirmelere yer vermektedir.

İç göçler, bir ülke içerisinde yerleşim birimleri arasında gerçekleşen göçlerdir. Buradaki ülke kavramı, özellikle 19. yy sonlarında gelişen ve ulus devletlerin yasal altyapısını sağlayan Birleşmiş Milletler (BM) çatısı altındaki meşru devletlerin yönetimindeki yerler ya da ülkeler olarak kastedilmektedir. İç göç kavramı, bir ülke ve o ülkenin yasal ve idari yapısı içerisindeki yerleşim birimleri arasındaki göçleri tanımlanmaktadır. Ülkeden ülkeye değişebilen yerleşim birimleri, genel olarak eyalet, şehir, kent, metropol, mega kent, köy, kasaba, bucak, mahalle yaylak, kışlak kanton, muhtariyet, özerk bölgeler vs. olarak farklı şekillerde ifade edilmektedir. Örneğin ABD’de iç göç tanımlanırken, eyaletten eyalete veya eyaletten kasaba veya şehirlere gibi ifadelerin bu kavram içerisinde kullanılabilmesi gibi İsviçre’de bu tür göçlerde kanton ifadesinin de kullanılması normal karşılanacaktır.

Türkiye’nin idari yapısı, kurucu felsefesi olan ve anayasa ile teminat altına alınan üniter yapı içerisinde tanımlanan yasal yerleşim birimlerinden oluşmaktadır. Bu yerleşim birimleri, 1924 tarihli 442 sayılı Köy Kanunu ile köy ve şehir olarak tanımlanmış, sonraki yıllarda çıkarılan bazı yasalar ile büyük şehir, bucak, mahalle gibi bazı yerleşim yerleri de yasal olarak tanımlanmıştır. Bu şekildeki tanımlamalar, TÜİK’in sonraki yıllarda yapmış olduğu iç göç istatistikleri için de temel oluşturmuştur. Türkiye’de yerleşim birimleri genel olarak köy, şehir ve mahalle olarak yasal bir idari yönetim sistemi içinde tanımlanmıştır. Bunun dışında mezra, yayla, kışlak veya belediye hizmet teşkilatlarının olduğu yerleşim yerleri de ayrıca tanımlanmıştır (Özçağlar, 2005; Şahin, 2011).

Türkiye’de göç ile ilgili resmi veri toplayan ve paylaşan kurum TÜİK olup bu kurum iç göçlerle ilgili yayımladığı istatistiklerde (son dönemde yayımlanmamaya başlanmıştır.) köy ve şehir kavramını kullanmış ve iç göçleri:

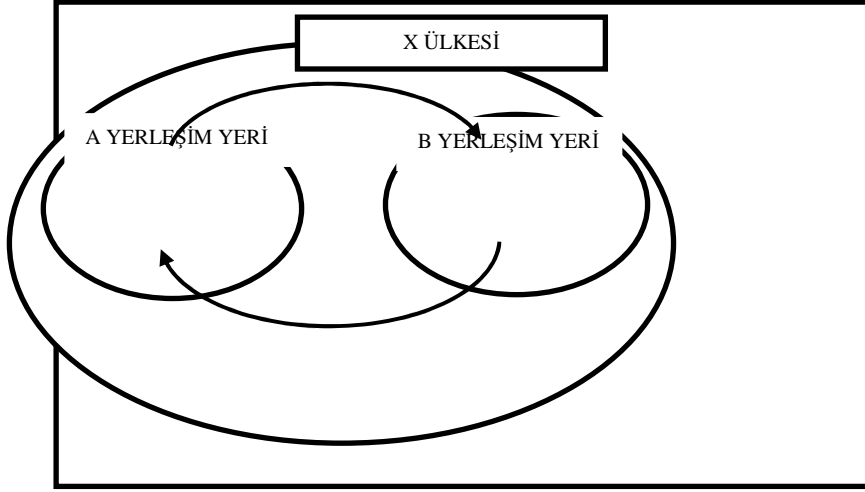
- 1- Köyden şehire olan göçler
- 2- Köyden köye olan göçler
- 3- Şehirden köye olan göçler
- 4- Şehirden şehire olan göçler olarak dört ana grupta toplamıştır.

Kısaca iç göçler, idari ve resmi yönetim sistemi içerisinde olan yerleşim birimleri arasındaki göçler olarak tanımlanmaktadır. Ancak, 12.11.2012 tarihinde çıkartılan 6360 sayılı *‘On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’* un 1.maddesinde çeşitli düzenlemeler yapmıştır. Şöyle ki; *‘Birinci ve ikinci fıkrada sayılan illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır’* şeklinde bir değişiklik yapılmıştır (Mevzuat, 2016). Bu değişiklik ile köyler, mahalle statüsüne dönüştürülmüş ve bu tarz bir dönüşümün sağladığı illerdeki köyler mahalle olarak ele alınmış ve bu yasal nedenden dolayı iç göç kavramı içerisinde *‘mahalleden olan veya mahalleye olan göçler’* diye bir kavramın eklenmesi zorunlu hale gelmiştir (Güreşçi, 2014).

Dış göçler, en az iki ülkenin yerleşim birimleri arasında olan göçler olarak ifade edilebilmektedir. Dış göçler tanımlanırken özellikle meşru devletlerinin sınırları içerisindeki idari yerleşim birimleri arasındaki göç şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak son yıllardaki zorunlu nedenlerden dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalan nüfus hareketliliği dış göç kavramı yerine, mülteci veya sığınmacı kavramları içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Yine yasa dışı olarak kaçak yollardan ülkeler arasındaki bireylerin hareketliliğinde ayrı bir kavram çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir (Aksoy, 2014; İçduygu ve Aksel, 2012). İç ve dış göçler tanımlanırken ana çerçeve aşağıdaki sınırlar içerisinde ele alınabilir:

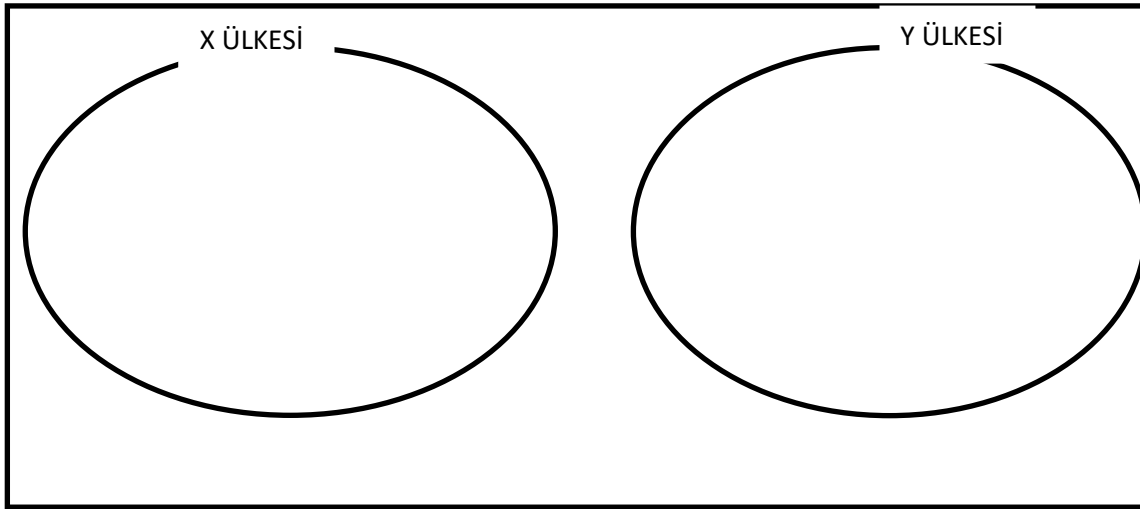
- 1) Meşru bir ülke ya da ülkeler. (Resmi olarak tanımlanmış).
- 2) Meşru yerleşim yerleri (resmi olarak tanımlanmış).
- 3) Ülkenin yasal mevzuatı ve uluslararası hukuk veya antlaşmalar.
- 4) Ekonomik ve sosyal gelişmelerin doğal bir sonucu olmalıdır
- 5) Göçün kararını vermede bireyin kendi iradesini kullanması etkin olmalıdır. İç ve dış göç yapılan bu tanımlamalar çerçevesinde aşağıdaki şemadaki gibi özetlenmektedir.

Şekil 1. İç göçlerin tanımlanması.

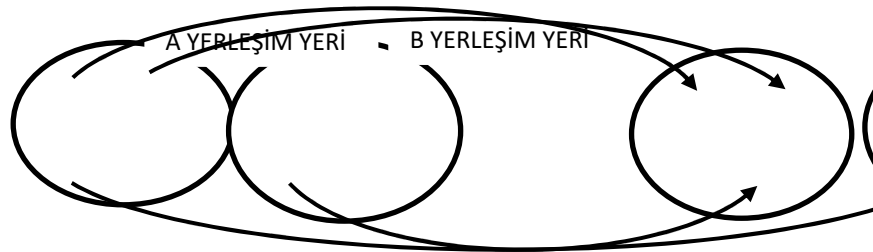


Şekil 1’de görüleceği üzere iç göçler, meşru bir devletin sınırları içerisindeki yine meşru olan yerleşim birimleri arasındaki göçü tanımlamaktadır. Ancak burada şunu da belirtmek gerekir ki iç göç içerisinde her birimin kendi kavramları olarak kabul edilen tanımlamalar da yapılabilmektedir. Örneğin kırdan kente göç kavramında kır, kentsel olmayan yerleşim birimlerini kapsadığı da anlaşılmaktadır (Güreşçi, 2010; Yıldırım, 2014).

Şekil 2. Dış Göçlerin tanımlanması.



A YERLEŞİM YERİ B YERLEŞİM YERİ



Şekil 2’de yapılan dış göç tanımlamasının yanı sıra, tarihsel süreç içerisinde başta Kavimler Göçü olmak üzere deniz aşırı göçler veya kıtalar arası gerçekleşen göçlerde örnek verilebilmektedir. Dış göç kavramının oluşmasında ülkeler arasında ki ikili anlaşmalar ile gerçekleşen işçi hareketleri ve nüfus mübadeleleri ile ilgili anlaşmalar çerçevesinde gerçekleşen göçlere de yer verilebilir (Bozdağhoğlu, 2014).

3. NEDENLERİ İTİBARI İLE İÇ VE DIŞ GÖÇLERİN ORTAK VE FARKLI YÖNLERİ

Genel olarak iç ve dış göçlerin nedenleri üç ana başlıkla toplanabilir. Bu nedenler çoğu kez itici, çekici ve iletici faktörler şeklinde sınıflandırılmaktadır. Bu üç neden içerisinde ekonomik ve sosyal nedenler gerek iç gerekse dış göçler için itici, çekici ve iletici faktörlerin de temelini oluşturmaktadır (Çakır, 2011; Çelik, 2006; Güreşçi, 2011; Şen, 2014).

İnsanın yaşadığı yeri terk etmesi, ilkesel olarak daha iyi bir yerde yaşamak istemesi o insanın doğasında var olan rasyonel davranışından kaynaklanmaktadır. O zaman iç ve dış göçlerin nedensel olarak ilk ortak yönü, insan davranışlarının mevcutlar arasından en iyisini tercih etme isteğinden yani rasyonel davranışından kaynaklanmaktadır (İslatince, 2002). Göç ve rasyonel davranış konusunu Yılmaz (2014), göç üzerinden rasyonel bir davranış biçimi olarak tanımlamış, artı ve eksileri ile çıkardığı sonuçlar olduğunu şeklinde ifade etmiştir.

İç ve dış göçlerin nedensel olarak ortak yönlerinden bir diğeri de itici faktörlerin etkisinin çekici faktörlerden daha belirgin olmasından kaynaklanmaktadır. İtici faktörlerin bu etkinliğini önemli ölçüde iletici yani ulaşım imkânlarının artması ortaya çıkartmaktadır. Her iki göç türünde de yaşanan bölgede göç olgusunun gerçekleşmesine neden olabilecek faktörlerden ekonomik ve sosyal sorun teşkil edebilecek yani itici unsur oluşturabilecek faktörlerin göçe neden olabilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu itici faktörlerin dış ve iç göç için ayrı ayrı değerlendirilebileceği ve etki ölçüsünün zaman ve mekân içerisindeki değerinin farklı olabileceği ifade edilse de ilke olarak göçe etkili bir faktör olarak itici faktörlerin etkili olmasından kaynaklanmaktadır.

İç ve dış göçün nedeni olarak gösterilebilecek ortak özelliklerden bir başkası ise fırsat maliyetleri ve göç sonrası elde dileyebilecek gelir beklentisinden kaynaklandığı söylenebilir. Gerek iç gerekse dış göç sonucu kaybedilecek iktisadi değer kazanılacak iktisadi değer ve beklentilerinden düşük olmaktadır. Göç ile ilgili yapılan teorik çalışmalarında Harris ve Todaro'nun 'A Two-Sector Analysis' adlı analiz çalışmasında kırsal ve sanayi sektörlerinde benzer mukayeseyi yaparak kırsal ekonomide ki gelir beklentisinin sanayiden beklenenden daha düşük olmasının göç için etkili bir faktör olarak değerlendirmişlerdir (Espindola *et al.*, 2006; Harris and Todarro, 2016).

Bütün bu bilgiler ışığında iç ve dış göçlerin nedenlerinin ortak yönleri üç ana başlıkta toplanabilir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- 1) İnsanın rasyonel davranış (Göç kararı sürecinde).
- 2) İtici faktörlerin etkinlik değerinin çekici faktörlerinkinden fazla olması,
- 3) Göç sonucu kaybedilecek iktisadi değerinin kazanılan veya kazanılacak değerlerden fazla olması (Fırsat maliyeti)

İç ve dış göçlerin nedenlerini ortak kılan faktörlerin yanı sıra farklı kılan önemli nedenler de bulunmaktadır. Bu farklılığı doğuran en önemli etken iç göçlerin ülke içerisinde, dış göçlerin ise en az iki ülke arasında gerçekleşmiş olmasıdır. Bu farklılık her iki göç türünü de birbirinden ayırt etmeye yarayacak bir takım nedenleri ve gerekçeleri ortaya koyacaktır.

İç göçlerin, birçok ülkede yasal bir düzenlemeye bağlı olmaksızın, kişinin kendi ülkesindeki seyahat veya yaşama özgürlüğü kullanmasından kaynaklandığı söylenebilir. Birçok ülkede bireylerin iç göçüne neden veya engel olabilecek doğrudan bir yasal düzenlemenin olmaması önemli bir gerçektir. Birçok ülkenin kendi vatandaşlarına ülke içerisinde vize uygulamaması, kısıtlayıcı veya destekleyici gümrük, parasal veya siyasal bir sınırlama getirmemesi iç göçleri dış göçlerden ayıran önemli bir fark olarak değerlendirilmektedir. AB gibi ulus üstü bir örgütlenme dahi kendi vatandaşlarının birlik içerisinde hareket etme özgürlüğünü korumaya ve geliştirmeye çalışmıştır (Güleç, 2015). Kısaca iç göçler çoğunlukla bireylerin kendi kararlarını verme ve genel olarak vatandaşı olduğu ülkenin iktisadi ve sosyal kalkınması çerçevesinde gerçekleşmektedir. Şöyle ki iç göçler, gelişmekte olan ülkelerin bu gelişme sürecinde yaşadıkları bir süreç ve beklenen bir gelişme olarak kabul edilmektedir.

Dış göçlerin ekonomik ve sosyal nedenlere bağlı olarak gelişmesi, genellikle geri kalmış ülkelere gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere doğru bu tür göçlerin oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir. Ancak bu nedenle gerçekleşmesi için iki ülke arasında bir iş gücü veya insan kaynaklarının arz-talep dengesinin hukuki çerçevede oluşmasına bağlı olarak gerçekleşecektir (Choucri, 1978; Clemens, 2013; Vahba, 2015). Ayrıca dış göçlerin nedenlerinin ortaya çıkabilmesi için iki ülke arasında ikili anlaşmalar, vize ve gümrük konularında ortak hareket etme ve bunun yanı sıra uluslararası hukuk kurallarının da uygun olması gerekmektedir.

Özetlemek gerekirse iç ve dış göçlerin nedenlerinin farklılaşması sonucu, dış göç konusunda karar veren birey ya da bireylerin bu karar sürecinde daha karamsar veya temkinli davrandığı gözlenebilmektedir. Elbette farklı, dil, din, yaşam tarzı ve hukuk sistemlerinin olması bunu doğuran bir faktörler olarak kabul edilmektedir. Sonuç olarak, iç ve dış göçlerin nedenlerini birbirinden farklı kılan iki

önemli faktör yasal nedenler (dış göçler için kısıtlayıcı), farklı iki ülke olmasından (karamsar ve kaygılı bir karar verme süreci) kaynaklandığı söylenebilir.

4. SONUÇLARI YÖNÜYLE İÇ VE DIŞ GÖÇLER

İç ve dış göçlerin nedenlerin de olduğu gibi sonuçlarında da bir takım ortak ve farklı yönler bulunmaktadır. Göç sonucu göç veren yerde nüfusun azalması göç alan yerde ise nüfusun artması her iki göç türü için ortak bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Gerek iç gerekse dış göçlerde bütün sonuçlar insan faktörünün sayı ve niteliğine bağlı olarak ortak ve farklı sonuçlar doğurmaktadır. Kısaca belirtmek gerekir ki her iki göç türünün sonucunu belirleyen temel değer ortak olup nüfus ve nüfus yapısı ile alakalı olmaktadır (Bilsborrow, 2002; Martin, 2013; Özdemir, 2012; Yakar, 2012).

İç ve dış göçlerin sonuçları arasındaki farklılıkların temel nedeni ise göçün aynı veya benzer ekonomik, siyasi, sosyal ve hukuk yapısına sahip olan bir ülke içinde gerçekleşmesi veya farklı ekonomik, sosyal, siyasi ve hukuki sistemleri olan iki ülke arasında gerçekleşmesi ile ortaya çıkmaktadır. Bir ülkenin ekonomik ve sosyal yapısı, özellikle kır-kent arasında belirgin hale gelmektedir. Bu farklılık, kır ve kentin sahip olduğu iktisadi faaliyetler, aile yapısı ve kültürel farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Gimba and Kumshe, 2011; Güreşçi, 2010; Tacoli *et.all*, 2015). İç göçler sonucu yaşanan olumsuzlukların temelinde kır-kent çatışması yatmaktadır. Ancak bu çatışma genellikle Türkiye gibi üniter yapıya sahip olan ve kültürel değerleri ülke içerisinde birbirine benzeyen ülkelerde kısa sürede aşılabilmektedir (Öztürk ve Altuntepe, 2012). Türkiye’de iç göçlerin sonuçlarının olumsuz etkilerinin STK, yerel yönetimler ve toplumsal destekle genellikle kısa ve orta vadede çözülmekte ve söz konusu kültürel çatışmaların olumsuz etkileri kısa sürede aşılabilmektedir.

Dış göç sonucu oluşan farklı kültürel ve inanç değerlerinin birbiri ile entegrasyonu genellikle uzun bir zaman süreci almaktadır. Bu durum birçok ülkede iç göçlerde daha kısa sürede aşılabilen bir olgu olarak değerlendirilebilmektedir. Aynı ülke içerisinde farklı kültürel değerlere sahip olsalar da insanların uzun zaman diliminde ortak bir hukuki düzenleme içerisinde yaşaması bu uyum sürecini kolaylaştırabilmektedir. Bu durum özellikle hukukun üstünlüğüne sahip olan batılı ülkelerde daha çok belirgin hale gelmektedir (Çetin, 2002).

İç göçler sonucu göç edenlerin göç edilen yerdeki insanlarla entegrasyonu yeni ve ortak bir kültürel kimlik (yarı kent-yarı kır kültürü) oluşturabilir ancak bu durum dış göçlerin sonucunda iki ya da üç nesil sonra gelen bireylerin kültürel asimilasyonuna bile neden olabilecektir. Böylece dış göçler sonucu göç edenlerin göç ettikleri yere adaptasyonları kendi ülke ve toplumlarına karşı bir yabancılaşma sonucunu dahi doğurabilmektedir. Ancak kimi ülkelerde göç edenleri göç ettikleri yerlerde toplumsal yapı, kültür ve dokuyu etkilediği de söylenebilir (Alba and Nee, 1997; Ünal ve Demir, 2009).

İç ve dış göçlerin sorunsal alan teşkil edenleri için alınabilecek tedbirlerin ortak ve farklı yönleri de olabilecektir. Bu tedbirler genel olarak aşağıda ki başlıklardan ortak bir değer olarak ele alınmaktadır.

- 1) Özendirici tedbirler
- 2) Kısıtlayıcı tedbirler
- 3) Önleyici tedbirler

İç ve dış göçlerin her ikisinde de bu üç tedbir çeşitli mekanizmalar vasıtasıyla uygulanabilmektedir. Her iki göç türünde de bu üç tedbirin alınmasına neden olan en önemli faktör göçün yarattığı sonuçların en aza indirip indirilmemesine bağlıdır. Ancak iç ve dış göçlerle ilgili tedbirlerin alınmasında ekonomik ve sosyal politika araçları kullanılsa da iç göçlerde bunları yaparken bireylerin seyahat etmeleri yönünde hukuki bir düzenleme, gümrük ve vize uygulamalarında ki değişiklik gibi faktörler iç göçler için bir araç olarak kullanılabilir. Bu durum özellikle üniter yapıya sahip olan Türkiye gibi ülkelerde seyahat özgürlüğünü veya yerleşme özgürlüğünü yasaklayıcı tedbirler, anayasal bir suç haline dönüşebileceği unutulmamalıdır (Sağlam, 2006). Ancak dış göçlerde bu durum uluslararası hukuk kuralları, ikili anlaşmalar ve ülke güvenliği ve geleceği açısından ele alınıp düzenlenebileceği araçları kullanabilir.

5. BİLİMSEL ÇALIŞMALAR AÇISINDAN İÇ VE DIŞ GÖÇLER

İç ve dış göçler, sebepleri ve sonuçları itibarıyla ekonomik, sosyal ve siyasi yönleri olan sosyo-ekonomik olaylardır. Bu yüzden iç ve dış göçlerle ilgili yapılan veya yapılacak bilimsel çalışmalar, sosyal bilimlerin sahasında birçok alana girmektedir. Yine bu tür bilimsel çalışmalar etki ve sonuçları itibarıyla zirai ve sağlık bilimleri açısından da değerlendirilebildiği çalışmalar mevcuttur.

Bilimsel çalışmalar, insanın merak duygusundan kaynaklanan ve bu duygunun gerektiği yapma eylemi ile gerçekleştirilmektedir. Ancak günümüzde bu tür çalışmaları sosyal ve mali çıkarlarının kurumsal ve yasal kurumlar bünyesinde yapılmasıyla yeni bir boyut kazandığı söylenebilir. Bilimsel çalışmalar genel olarak sosyal ve fen bilimleri sahasında birbirinden farklı materyal ve metotlar ile yapılmaktadır. Özellikle temelinde insan davranışları olan sosyal bilimlerde bilimsel çalışmalar gözlem, anlatım, okuma ve yorumlama gibi teknikler kullanılarak ifade edilmektedir. Ancak fen bilimlerinde ölçme ve tartma gibi yöntemlerle bu çalışmalar yapılabilmektedir (Karagöz ve Ekici, 2004). İç ve dış göçler sosyal bilimlerin alanına

girdiğinden yapılacak bilimsel çalışmalarda sosyal bilimlerde kullanılan materyal ve yöntemler kullanılmaktadır. Bu yüzden her iki göçte de ortak materyal veya metotların kullanımı yapılmaktadır. Güreşçi (2007) doktora tez çalışmasında kırsal göçün nedenleri ve tarıma etkileri ana temalı yapmış olduğu çalışmada tabakalı örnekleme metodunu kullanarak çeşitli formlarda regresyon analizleri yapmıştır. Bu çalışmada kullanılan istatistikî yöntemlerin birçok sosyal bilim alanındaki çalışmalarda da kullanılabilir.

Her iki alanda yapılan/yapılacak bilimsel çalışmalarda en büyük farklılık veri kaynaklarına ulaşmadan kaynaklanmaktadır. Ülke içinde yapılacak bilimsel çalışmalarında yasal, dil, kültür, idari, yasal izin, güvenlik gibi engellere genellikle rastlanmamakta iken farklı bir ülkede yapılacak bilimsel çalışmalarda, araştırmacının veri kaynağına ulaşmada ifade edilen bu engelleri aşması gerekmektedir.

İç göçlerle ilgili yapılan/yapılacak bilimsel çalışmalarda bu tür göçlerin aşağıdaki etkileri veya etki değerlerinin tespitine çalışılmaktadır.

- Kırsal kentte ki sonuçları
- Tarımsal yapıya etkileri
- Kırsal-Kent çatışması ve kültürel değişim
- Sosyo - ekonomik yapı ve değişim
- İş gücü piyasası

Bu konular dış göçlerle de ilgili yapılsa da dış göçlerde hukuksal yorumlar ve entegrasyon gibi konularda ön plana çıkması önemli bir farklılık olarak değerlendirilmektedir. Bilimsel çalışmalar açısından her iki göç türü ile ilgili önemli bir farklılık ta çalışmaların sonuçları üzerine yapılabilecek yorumlarla alakalı olanlardır. Söyle ki iç göç çalışmalarında, elde edilen sonuçların o ülkenin sosyo-ekonomik yapısı ile mukayese edilmesi veya değerlendirilmesi gerekmektedir. Dış göç ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaların sonuçları ise uluslararası hukuk kuralları, insani yardımlar, savunma ve stratejik alanlar ile ilgili kısımlar içermektedir. Bu yönü ile dış göçlerin sonuçları daha geniş bir alanı kapsamaktadır.

SONUÇ

İç ve dış göç konusu özellikle gelişmekte olan ülkelerde sebep ve sonuçları itibari ile önem arz etmektedir. Ekonomik, sosyal ve siyasi yönleri olan her iki konu, kavram olarak aynı mantıktan hareket edilerek tanımlansa da, sebep ve sonuçları itibari ile aralarında bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkları anlaşılması söz konusu konular ile ilgili geliştirilebilecek politikaların da belirlenmesi ve uygulanmasında yardımcı olacaktır. Tek bir ülkenin yasal sınırları içinde gerçekleşen iç göçler için ekonomik ve sosyal gelişmelerin etkisinin oldukça fazla olabildiği ancak söz konusu göçlerin farklı ülkeler arasında gerçekleşmesi ile konunun daha farklı hukuksal mecralara kayabileceği bir gerçektir. Bu gerçekten hareket edilerek iç ve dış göçlerle ilgili yapılabilecek bilimsel çalışmaların da daha gerçekçi veriler elde edebileceği bir gerçektir. Bu mantıktan hareket edilerek çalışmada, iç ve dış göçler ortak ve farklı yönleri ile ortaya konulmuş ve yapılacak bilimsel çalışmalar ve izlenecek politikalar için etkili olabileceği düşünülmüştür.

Ortak ve farklı yönleri ile benzer bir süreçten geçen iç ve dış yönlerin değerlendirilmesinde farklı kriterler kullanılabilir. Her iki göç türünün incelenmesinde sebebi, sonuçları, verileri, kullanılan araç ve gereçleri de değerlendirmeye tabi tutulmalıdır. Bu kriterler ile her iki göç türünün aynı zamanda insan, toplum ve devletler üzerindeki etkileri ekonomik, sosyal ve siyasi yönleri ile değerlendirilebilme imkanına sahip olacaktır.

KAYNAKÇA

- ACEMOĞLU, D. CANTONİ, D. JOHNSON, S. ROBINSON, J.A. (2011). 'The Consequences of Radical Reform: The French Revolution', *American Economic Review*, pp. 3286-3307.
- AKSOY, Z. (2014). 'Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim', *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), s. 292-303.
- ALBA, N. NEE, V. (1997). 'Rethinking Assimilation Theory for a New Era of Immigration', *International Migration Review*, 31(4), pp. 826-874.
- BILSBORROW, R.E. (2002). 'Migration, Population Change, and The Rural Environment', *ECSP Report*, (8), p. 69-94.
- BOZDAĞLIOĞLU, Y. (2014). 'Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi ve Sonuçları', *TSA/YIL:18, Sayı:3*, s. 9-32.
- CHOCRI, N. (1978). *Migration Processes Among Developing Countries: The Middle East*, Massachusetts Institute of Technology, p.42, USA.
- CLEMENTS, M.A. (2013). *What Do We Know About Skilled Migration and Development?* Migration Policy Institute, No: 3, s. 9.
- ÇAKIR, S. (2011). 'Türkiye'de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar', *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:23, s. 209-222.
- ÇELİK, F. (2006). 'İç Göçlerin itici ve çekici Güçler Yaklaşımı İle Analizi', *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 27, s. 149-170.
- ÇETİN, H. (2002). 'Egemenlik ve Hukuk İlişkisi Üzerine', *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), s. 1-16.
- ESPINDOLA, A.L. SILVERIA, J.J. PENNA, T.J.P. (2006). 'A Harris-Todaro Agent-Based Model to Rural-Urban Migration', *Brazilian Journal of Physics*, 36(3A), 603-609.

- GIMBA, Z. KUMSHI, G.M. (2011). 'Causes And Effects of Rural-Urban Migration In Borno State: A Case Study of Maiduguri Metropolis', *Asian Journal of Business and Management Sciences*, 1(1), pp. 168-172.
- GÜLEÇ, C. (2015). 'Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye'ye Yansımaları', *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), s. 81-100.
- GÜREŞÇİ, E. (2007). Kırsal Göçün Nedenleri ve Tarıma Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Erzurum İli İspir İlçesi Kırık Bucağı Örneği. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, 007, s. 94, Erzurum.
- GÜREŞÇİ, E. (2010). 'Köyden Kente Göçün Köydeki ve Kentteki Anımları: Akpınar Köyü Üzerine Bir Değerlendirme', *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(2), s. 47-55.
- GÜREŞÇİ, E. (2011). 'Türkiye'de Köyden Kente Göç ve Düşündürdükleri', Hacettepe Üniv. Sosyoekonomi, Özel Sayı 2011-MI, s. 126-135.
- GÜREŞÇİ, E. (2014). 'Mahalleden Kente Göç', *Erzurum Sevdası Dergisi*, 13.07.2014.
- HARRIS, J.R. TODARO, M.P. (2016). 'Migration, Unemployment Development : A Two-Sector Analysis', <https://www.aeaweb.org/aer/top20/60.1.126-142.pdf> (Erişim Tarihi: 23.02.2016).
- İÇDUYGU, A. Aksel, D.B. (2012). 'Türkiye'de Düzensiz Göç', Uluslararası Göç Örgütü, s. 72, Ankara.
- İSLATİNCE, H. (2002). 'Rasyonel Beklentiler Teorisinin Rasyonelliği Tartışmaları', *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1), s.17-23.
- KARAGEL, H. (2011). 'Türkiye'de Mülki İdare Alanlarının Belirlenmesi ve Sorunları Üzerine', *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), s. 57-69.
- KARAGÖZ, Y. EKİCİ, S. (2004). 'Sosyal Bilimlerde Yapılan Uygulamalı Araştırmalarda Kullanılan İstatistiksel Teknikler ve Ölçekler', *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), s. 25-41.
- MARTIN, P. (2013). The Global Challenge of Managing Migration, Population Bulletin, 68(2), p. 15, USA.
- MEVZUAT, (2016). On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, http://www.tbb.gov.tr/storage/userfiles/rehber_ve_bilgi_notlari/6360_torba_personel_rehber.pdf. (Erişim Tarihi: 22.02.2016).
- ÖZÇAĞLAR, A. (2005). 'Türkiye'de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi', *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-25.
- ÖZDEMİR, H. (2012). 'Türkiye'de İç Göçler Üzerine Genel Bir Değerlendirme', *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 30, s. 1-18.
- ÖZTÜRK, M. ALTUNTEPE, N. (2009). 'Türkiye'de Kentsel Alanlara Göç Edenlerin Kent ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan Araştırması', *Journal of Yasar University*, 3(11), s. 1587-16.
- ÖZTÜRK, M. ALTUNTEPE, N. (2012). 'Türkiye'de Kentsel Alanlara Göç Edenlerin Kent ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan Araştırması', *Journal of Yasar University*, 3(11), s. 1587-1625.
- PASKOF, Beth M.(1990). 'History and Characteristics of Agricultural Libraries and Information in the United States', *Library Trends/Winter*, 38(3), pp. 331-349.
- RYSTAT, G. (2010). 'Immigration History and the Future of International Migration', *International Migration Review*, 26(4), pp. 1168-1199.
- SAĞLAM, S. (2006). 'Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme', *Türkiyat Araştırmaları*, Sayı:5, s.32-44.
- ŞAHİN, Y. (2011). Yeni Anayasada Türkiye'nin İdari Yapısı ve Yerinden Yönetim İlkesi, SDE Analiz, s.31, Ankara.
- ŞEN, M. (2014). 'Türkiye'de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi', *Çalışma ve Toplum*, 2014/1, s. 231-256.
- TACOLLİ, C. GORDON, M. SATTERWHAİTE, D. (2015). *Urbanisation, rural- Urban migration and urban poverty*, IIED Working Paper, p.34.
- ÜNAL, S. DEMİR, G. (2009). 'Göç, Kimlik ve Aidiyet Bağlamında Türkiye'de Balkan Göçmenleri', *VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, "Toplumsal Dönüşümler ve Sosyolojik Yaklaşımlar"*, Aydın.
- VAHBA, J. (2015). Who benefits from return migration to developing countries?, *IZA World of Labor* 2015: 123, p. 1-10.
- YAKAR, M. (2012). 'İç ve Dış Göçlerin Kırsalda Nüfusun Yaş Yapısına Etkisi: Emirdağ İlçesi Örneği', *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 10(2), s. 129-149.
- YILDIRIM, A. (2014). 'Kırsaldan Kente Göç ve Değişen Siyaset: Muş Örneği', *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (Özel Sayı I): s. 25-32.
- YILMAZ, A. (2014). 'Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri', *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), s. 1685-1704.